

K 225.489
30

ჩემი წიგნი

~~899.010.11~~ 9(47922)417"

1) იხყნის ზხოღა 1779 წ. 2) სოფოზის
17.35-178 455

რუსის ბრძოლა

ანუ

ცხოვრება დიდის მეუღის სოლომონისა.

თქმული

იოანე ბეზემეჯორისაგან

გამოცემა

მ. შიჭინაძისა.

თფილისი.

Типография Гр. Чарквиани | სტ. ჩარკვიანისა სახ. სარაჯვევისა
1895 წ.

20 გ. (20 x 12) 105.

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ

КНИЖКА

Дозволено цензурою, Тифлисъ 10 Января 2895 года.

რუსის ბრძოლა.

ცხოვრება დიდის მეფის სოლომონისა.

(თქმული იოანე გვიგენკოვისაგან, 1826 წელს).

აქითის ნათესაეთაგან ფლობდა იმერეთის ცხებუდი, სოლომონ მეფე მამადი, გიორი ზომჰად გებუდი, შარ-მცემი, მტერთა მომსურელი და სიმართლითა ქებუდი, და ქვეშევრდომთა მამა მთვარეუდი, სიბრძნე, სიმდაბლითა შებუდი.

დაესა ნათესისა ოდესცა მზე-მან შესძინა ციადი, მეფე-მან ბრძანა ღსინობა, დაშქართა შექმნეს გრიადი, გაშაღეს სმა და ჰურობა, იყო თასებთა ფრიალი, და ისმოდა წინწილ-გებნთა და მუსიკათა ზრიალი.

ამ დროსა მოკა მეგრული, თავსა დაუკრავს მალაღსა, ეტუვის „კოლხიდის მთავარი, მოკითხვას გიძღვის მრავალსა, განობებს გაჭირვებსა, კესაროსის-ებრ მავალსა, და მტერი მოადგა მეფესა, გთხოვს სრესილს ჩსუბის ნაცვალსა.“

მეფე ანთო, კით ცუცხლი, ნასა რა ამის მოქმელია, ჭეითისა მიეგრულთ, კინ არის სარწმუნოების მკმელი, არ აღმასრულებს სუულასა, მშვიდობათაზე მშლეალი, და კაცია დადიანისა და კოლხიდელთა მეკლეალია.“

მან მოასხუნა .. სადაც ცხვარი ოქროსი ბუდეობდა, ცაცხვას; ქვეშ ღამაზ გორაზედ, მწვანით მინდორი ღვინობდა, წანსურის კალმასს, ოქროს ფერს ღაშხია მთავარს უძღნობდა, და მეგრულთ ღიღინსა შექცევას იქ ვჭკონებ გლდვაც იგრძნობდა.

„რა განსცხვრებოდით, ვიშვებდით, კაცი მოიჭრა მრბუნელი, მთავარს მორათვა ამაგი, ჯარი მოდგაო მკბუნელი, ორმოც-ათასად შემდგარი, ოდიშთ დაპყრობის მძებნელი, და ჩერქეს ჯიქია ალანი, აფხაზი, ღამის მთენელი.

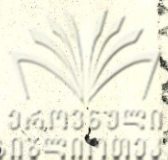
„ოთხს მითხ მორკეშიძეთა შური შეეჭნათ მრკაღად, ქელეშ-ბეგს, ზურაბს, ბეჭირბეგს და ერთს უსმობენ ლეკანად, მეგრულთ შექცევა-განცხრომა გულთ მიცრათო კალაღად, და ისმეს ყოველნი მთის ხალხნი, კაცი გზავნეს მთა კვალად.

„მოიჭრნენ ისნი ვით მხენნი, ქრისტაჩეთა დამკვლელად, ურანთ ხლებითა სასტოკთა, კოლხიდის ერთა მპყრობულად, ენგურის ფონეს მოვიდენ, დადიანთ სისხლის დამღვრულად, და რუსი შეიძვას, გვადგანო, „კაითარისა“ მღერულად.

„აიჭრა იმ წუთს მთავარი, რა ესმა ესე ვითარი, გაგზავნა ყოველნით ჯართ-მკრები, აწ მე არ ვიცი ვითარი, მე გამომგზავნა თქვენს წინა, თქვენ გიწოდათ, დღეს მხმეკარი, და რათა მოიქცე, მეფეო, ვითა მოითხოვს დღეს გვარი.“

10 ეტუვის „მეგრულთ, ნუ სწუნარ, მე წარკეპართო ხვალთა ბძანებს „მებრძოლთა მათ ოსათა მე დაკუბნიო კვალთა.“ ლაშქართ კრებანი მსწრაფელ ბძანა, ანთო ცეცხლებრ თვალით, და აღტუინდა, ვათარ სახმილი, გული უძს, ვითა რკვლით.

გადაუდა სმა და ზურობა, განცხრომა შორის იმერთა, მეტეკმ უბრძინს წყრთუფს ლაშქართ მიუნ კრება ძლიერით, მან ფიცხლად იქავ შეკრიბა, ვნახე ჭადილი იმერთა, და აზრეკა მტრულის კალდიმის, ზემო მსრებთაგან ხმიერთა.

მეფემ უბრძანა ლაშქარსა: „თქვენ იცით ჩემი გული, სრესილის ჩსუბის ნაცვალს მთხოვს დადიანი დიდისული, ვით მამაცმან გულოკან-მან, მას დღეს მომცა ფაშა ბმული, და წერეთლო, შენ აწი სთქვი, მეგრულთგან სრესილს თქმული.“

„მეფეო, თქვენ თავს ვიფიცავ, „მეგრულნი მამაცობდიან სრესილს ოდესცა იმერნი თვისსა გმირს თავისა გმობდიან“ სპანი კოლხიდის ჩვენთანა მათს სიცოცხლესა სთმობდიან, და ჩიქვნი ფაღავებითურთ ჰკარ, მოკალ, შეჰკარ ხმობდიან.

„არ დაშოომილა არც ერთი მეგრეთა არ ერთს სმინდა, თავადნი და ხსნაურნი არცა მე ჰქვთნებ კვლავი; ბრძანებას თქვენსას ერხდიან, ვით ჰქვეშე-გორდომთ ვადაი, და მტერთ კლვიდენ, ჩუხდენ და სწვიდენ, ვითა სასმილის ალია.“

ეს ესულა რა სთქვა სარდალმან ჟარილა იზამს ყრილობას, იტყვიან „დადიანიცა ჩვენშიდ ვერ ნასაკს გრილობას, სიცოცხლე ჰქონდეს მეფესა, ჩვენ არ ჩჩვენებთ წბილობას, და ჩვენ გამოკიჩნით ჩვენს ნამუსს და იმერეთის შვილობას.“

თითოლვიდეს ბრძოლის სურვილით, ისმოდა ძეწკვთა ჩხრიალი, მეფესა თსოვდენ წასკლასია, იყო ამაზედ ხრიალი, ვით მშვირთ მეკლთა გრებულთა იყო საზარო ღრიალი, და მეღა შეენიშნე მათარის მათის კაღდიმზედ ფრიალი.

ბრძანა მეფემან: „მე ვიცი ჟანი იმერთა ჟარისა, რა საჭიროა ბერი თქმა, მოკლეს კქქნათ ოდიშთ არისა“ თეთრისა ცხენზედა აღმსუდრდა, ჰშეენის ალება ფარისა, და უერთმაჟი გარდაგდებული, დაშენდა ღირსად გვარისა.

მობრძანდა იმ დღეს სოლომონ მარანსა სახელ-დებულსა, უბრძანა იქა მცხოვრებთა, და მეგრულს მასთან რებულსა, „შეგინწინ მტერთა ჩჩვენებ იმერთა ჩსუბსა ნთებულსა, და გარნა მსურს მალვით ვესტუმრო გაცა ცაცხლ-მოღებულსა.“

არა სცნოს იმან ავსს გთხოვთ მეფე გუელს-მოდგინებითა,
უცებ კესტუმრო, მივიდუ, რაი ვაგლასით გინებითა,
დაუუგმო განკარგულება და მასწინძლობა ცინებითა,
და ვარქვა ზირშავო კაცია, შენ ვერ ვმას გვეოფ ღსინებითა“.

20) გარნა ვით იქმნეს დუმილი საზაროდ ქუხილთ ბგერისა,
ვითარ მუნჟ იქმნეს სოფელშიდ უცნობა და სმა ერისა,
მუისუე მოსსენდა მთავარსა მოსკლას მომსკრულთა მტერისა,
და წარვიდა მისაგებულად, ისმის სმა ლაშქართ მღერისა.

ათასის კაციით რჩეულით მთავარი მიუკებოდა,
გიორგი ძმა საყვარელი მას მაჟიკენითა სლებოდა,
სიმე ცოლის ძმით შუერთთ ყოველი მტერი გკლებოდა,
და განსაფსულისა მოსკლეთა ზამთრისა ყინვა დნებოდა.

მეფე ეტყუას დადიანსა, „იმერნი ჩსუბის ნდომია,
მაჟიკენე სად არს მესწამოფსია, მათა კაჟიკენთ თმით,
აღუნთო ცაცხლი, ვაცეკო, დაჟქუელ ტყუეს შიგან მძიმომია,
და სრესილის ნაცვალს გარდვისდი, თუღა ნამუსი მქონია“.

„მეფეო, იუაჟ ბედნიერ, აღისპო მტერი შენია,
მტერნი ახლოს არნ, რუსს დგანან, აფსაზთ-ჩეუქსთა ძენია;
მაგრამ დღეს ზუგდიდს მობრძანდი. ეს მოწყალება ჰქენია,
და რათა გაღსინო ზირველად მეფეს სიკეთის მიუენია.“

გაღიმდა მეფე რა ესმა ღსინისა მოგონებანი,
უთხრა. „მთავარო, შემინდეჟ, არ არის ჩემი ნუბანი,
მე მინდოდა მაღვით გსტუმროდი. წამისდა სელოკნებანი,
და რასან შეიტყუე, არ მოვალ, ჰსჯობს ჩსუბთა ადრე ნთებანი.“

21) „შენის თხოვისა ყოველთვის მზათა ვარ აღმასრულებლად,
მაგრამ მე ვერ გთხოვ წარვიდეთ, ჩვენთ მტერთა აღსასრულებლად
მერმე მოვიქცეთ ორნივე ზუგდიდსა საღიღინებლად.

და დავისდეთ ცაცხვას ქვეშ ტასტზედა ოჯალის საკიკინებლად.“

ქართული
ენის-ლიტერატურის
ინსტიტუტი

დამორჩილდა დადიანი, რუსისკენ კვლავ გზა არ დიდი,
მეგრულთ ბანაკშიდ ჩამოსდენ, რომ შეიქნა ღამის ბინდი,
კვლავ იყო ძროსა-თხა-ცსკართა, ღსინი შეიქნა არ ფულიდი,
და სთქვა: „იმერლებში თათრული ოჯახეშმანა ჰე გიდი.“

რა დღე გათენდა მეორე მტრის მოლა იძახოდან,
იმერნი ამის მსმენელნი თსოკით ბრძოლასა სმობდინ,
კით ტანნი ამპარტანულად მტერთ ზედა იწარსოდან,
და მეგრულნი ამის მტკრეტელნი ღიმილით იცინოდან.

მეგრულთ არა აქვსო სრულიად დამშემბელები სულები,
მაგრამ მათ შორის გმირობა სამდაბდესთანე რეულად,
მოწიწებითა დადიან, მარდნი მსნეობით სრულად,
და იცინიან, ტრახახობენ, კითარ უმანკო გულად.

უყუარან მათი მატონი, მარდის მისთვის კვდებინ,
სტუმრის მატონი ქებულნი, მისთვის ერთგულად შთებინ,
მოდინდებოდა და უმით, კამ ტყველი მოგონებინ,
და ერთგულთა მისთა მორჩილთა მეგობრად ეჩვენებინ.
უბ ესენი არას ამობდენ ჩსუბს რომ ითსოკდენ იმერნი,
შეეჭვოდენ ღიღინსა თოფის მარადის ხელს მტერნი,
მეფემან ბრძანა: „მეგრულნო, მიიღეთ ჩემგან ეს ფერნი,
და მხარ-იღლივ გქონდეთ ბაშლაყუ, რომ განუარჩიოთ ჩვენ მტერნი.“

იყო ქელეშბეგ ხარმაცად, ჩიბუსის შირშიდ ჭერითა,
იკვრდივ მოხანი თავს ადგენ, სულდაჟდომილნი მხერითა,
იხედუბოდა ამყად, ამპარტანნი წყერითა,
და ჰსთქვა: „უჭკონებ ძმაი აჰ მოდის ბეჭირ-ბეგ გულის მკერითა“.

ბეჭირ-ბეგ წინა წარმოდგა, გული უძს, კითა სხლია,
ძმას უთსრა, მტერნი ღსინობენ, მომატუბით ძალია,
იქმნება მეფე მოკიდა, სოლომონ ტყველს ალია.
და გაკვზავნოთ კაცი დამხედი, ესე მებრძოლთა კალია.“

მონათა ეტყვის გასკლასა ქველშ-ბეგ ხელის ქვეითა,
იტყვის: „თუ სწორედ მეფეა ვიბძარბიდა სმენითა.“

ამა დროს ზურაბ და ლევან მოვიდენ ჭისწრაფლად რბენითა,
და ჭსთქვეს: „რომელ მეფე მოსულა იმერეთისა ერთა.

ერთმან აფხაზმან მოკვარტვა ამბავი ესე ყოველი,
თეთრის ჩოსითა მეფეა, თეთრსუდან იყო მკდომელი,
დადიანს მიეწაღაძმა, მოსმარბისა მდომელი,
და ჯარი ურინცხვი ახლავსა, ბრძოლის სურვილით მწთომელი.“

7 რა მოისმინა ქველშ-ბეგ თქვა თვისის მცნარბითა,
„ძმანო, თათბირი დაკაწყოთ“ ფერტი ჭკერთა მთერთოდარბითა,
„გონი გაკვ საზნოთ მეფისად, მან უთსრას მძწოლარბითა,
და შერიგება გკსურს, თუმც უნდა იფიქროს თვისის კრბითა.

„ჩვეულებითა თქვენ იცით ელჩნი მეფესთან აგებან,
ვეზირ სარდალნი დიდ სქესნი, მუნ ერთად შემოკრბებან,
გაზრდილობითა საკუნნი ცხებულის წინა სსდებან,
და მალაღიც რომ სთქვან რაიმე, სჯულთა იქ არ კვდებან.

„ამისთვის ჭსჯობს რომ წარკვ საზნოთ ელჩი წინასწარ მდგომელა,
შენიშნოთ რდეს მეფესთან იქმნეს აფხაზი მდგომელა,
მოუწოთ მათ ზარბაზანი, მათისა სისხლთა მწდომელა,
და კესროლოთ, ვიქმნეთ მეფისა და დადიანის მკდომელა.

„თუმც მოკვალთ დადიანი და მეფე მისი სტუმარი,
უთავობითა ყოველნი დაშთებანიმცა მდუმარი,
ჯართ აღვსოცოთ, აკვრბოთ, შეკვიზრობოთ, შეიქმნებან უხმარი,
და რამე თუ ჭსჯობდეს თქვენს სთქვით, მე შევიქმნები მხუმარი.

„ლევან და ზურაბ იტყვიან: დაგასკნათ ესე რჩევთა,
ამითი სწორედ შეგვარბის მეფე და მთავრის მდგომელი,
ჩვენ გაკვ საზნოთ უჩარდა, არ ვარგა სიტყვის ლევთა,
და არც დაგავლდების სრულად უჩარდიანსა მკვლევეთა.“

ბექირ-ბეგ გმირი, მსმენელი, იწოდა, ესმა მუსთაფა, ეგრეთვე
ქსთქვა: „გმირთ მამაცთა წესია ბრძოლა ფიცხელი გულთა“ მეზღოროთ

„არ მოძიონს ჩემთა ძმთაგან ამა რჩევისა თქმულთა.
და არც არის ჰატოსნება მტრისა მუსთაფათი შეკვლულთა.

ჰატოსანთა მებრძოლთა, უნდა თან ეპურასთ შირია,
მეტადრე შეფე, მთავარი, სადაც ჩხუბობენ გმირთა,
სძლიონ ერთმანეთს ბრძოლითა, გაიდასწყდეს ამით ჭირთა,
და რა საჭიროა მუსთაფა, სიმუსთაფე სისუსტის ძირთა.

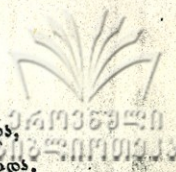
ორმოცათასი ვარი გუჯას, თუ ითქმის უძლეველია,
წინა ნამუსი მიკვლავს, აჭა ბრძოლისა ველია,
გამოსდეს იქა ძალ-გული და შირი სრძელთა მჭრელია,
თორემ მუსთაფა რას კარგა, ღაშაჯისა მხელია.“

ხელი გარდაიღო უღელაშხედ ქვლეშ-ბეგ დაფიქრებულმან,
უთხრა: „კარგი სთქვა ბექირ ბეგ, მამაცობითა ქებულმან,
გარნა მე გთხოვ დამიჯურო, სიმხნითა განლაღებულმან,
და დავსკვანთ ჩემი თ:თბირი, თავი წარწყმდიდოს რებულმან.

„თურც შენ ამბობ სიმუსთაფედ ჩემგან ამისად რჩევასა,
მგრამ არ არის მუსთაფა, ესე ჭსჯობია ნურევასა,
მტერთ მოტყუებას აქებენ, თორემ რათ ვიტყვი რჩევასა,
და რა მგამა, მე რომ უყურო ვაჭკობა, ჩხაჭხნთა მტკრევასა.

დამორჩილდება ბექირ-ბეგ ვაი ვაგლასით და ძალად,
იტყვის ყე: „თქვენს ნებაა.“ აღტყინებული ცეცხლ-აღად,
ტანად წერწეტი, მამაცი, ვინ დაიწინოს ის თუაღად,
და შერბე ქვლეშ-ბეგ წარმოსდგა ფესი ჩაადგა ფოსტაღად.

განცხრომით დასუსტებულმან, ქსთქვა, ბანაკს წასკლა მსურისა,
რასა ამბობენ დღეს სმანთ, მიკვდება ჭსამსო ყურისა,
გაგჩაყნა უსიამოლო, ვით წუროს ბრემსა მწყურისა,
და რომე შეიტყე მოსკლავი სოლომონ მსნე გაურისა.

მივიდეს ბანაკს, სადაცა თოფები იფურებოდა,
ფაცხის კარავნი ნაბდით და ბაშლაყუთ ითუთებოდა,
სანჯალი, სრმალი, ისარი სასტიკად ილესებოდა,
და კიეინით თოფი ტანბაჩა ნიშანსუდ იმართებოდა.

აღრუულ ამა ბანაკშიდ იყო აფხაზთა ჭყურტული,
ურახნი, ვიჭნი, ალანნი იყენენ საბრძოლად მორთული,
ამბობდეს ფერტართალ-ცქერითა, „მეფე მოსრულა ლომ-გული,
და ვისაც შეიპყრობს ღორს აჭმევს, ესრედ აჭკს თურქ მას სჯული.

ჩემ-ჩემ ფურჩულით აფხაზნი, ვით თხანი დაცქერილობდენ,
ვიდოდენ იქით და აქათ, ჩხუბისა-თვისცა მკრთალობდენ,
ძრწოდეს, ვით ჩიტნი მადნარშიდ ქორის-გან კერა მღერობდენ,
და მე არ განჯავრობო, აწ ვიტყვი, ისინი ცოტად ფთხალობდენ.

ამ დროს ბეჭირ-ბეჭ მასილით ბრძინებს, „ქელიშ-ბეჭ აჭ არის“
ხმა ჯარსა შიგან განდება, მაგრამ სინიუმი სად არის,
„მოვიდეს უნარდიაყე, ელჩად გავსაზნა თქმა არის.“
და მოძებნეს, იმ წუთის აფხაზი წარმოდგა ფიცხლად, მზად არის

ქელიშ-ბეჭ უნარდიასა უბძინებს. „წადი საჩქაროდ,
უთხარ კაცია დადიანს სალაშქარში საკმაროდ,
ჩვენ თუმიცა აჭა მოკედით საჩხუბრად და სასაომროდ,
და მაგრამ გეწადს დღეს შერიგება, მშვიდობასა ესოხოვთ საჯაროდ.

„არ გვეშინიან მან იცის, ჯარი გვეჯს უთვალავია,
ბანდული რკინით ჩაცმული, ჩერქეზი ჩხუბშიდ ავია,
ისარ-მშვილდოსან მამაცი, მარდად მქცევი აჭკსთ მკლავია,
და მაგრამ მეთვის გვსურს პატივი, მასთვისდა ესთხოვეთ რავია.“

რა მოისმინა აფხაზ-მან, ელჩად გამომეტებულმან,
ორის კაცითა გაჭუსლა, სიმსნე, სიფიცხე კლებულმან,
წსთქვა: „ვით მივიდე. ვითა ვჭქმნა, უბედომ ყოველთვის ვებულმან,
და იქმნება მომკლას მასკლასკე მეგრულმან სიმსნე კლებულმან.“

წარვიდა რა უჩარდია ქვეშეზე, ისმარს ღონეთა,
ტყუის „მოიღონ წარბაწანი ბაშლაყუთ თავზედ მქონეთა.“
ლოილეს, იმ მყისვე მოაწყეს, უამისა არა მყონეთა.

და ყრილობა შექმნეს ღაშქართა, დღეს მათ ჩსუბის მუნეთა.

ბრძანებს: „გვალად რომ დაეწონ მებრძოლნი საბრძოლველადო,
ქვირ-ბეკ მარცხნით სარდლობდეს, მომსურელად სახმილ-მწველადო,
არჯვენით წურაბ და ლეკან მართვიდენ ჭართა ველადო,
და მე საშუალ ადგილს შევიცავ, ვითა მიქნია ძველადო.“

გათავდა მყისად ბრძანება, აღივსო სრულად ველია.
სთოფვე თათარს უბრძანებს, შენიშნე ელხად მკლელია,
ივითონ აღიებს დურბინდსა, უჭკრეტს მარჯური ძელია,
და სთქვა ახლოს არის მტერსა ზედა, ელხი ურგები სველია.

შენიშნავს, რომ უჩარდია მტერს უფივის, ვითა სელი,
სწინავენო გამიშვით, ჩსუბი არ არის დაშველი,
დადიანი მინდა განასო, ვუთხრა ამბავი ჭართა მწველი,
და შეატყობინეთ, ანობეთ, ელხად მომეწავნეს მომსულელი“.

უძახის ჰასუსს ჩიქვანი, მეწინვე მეტრულთ ჭარისა,
ნთებული ცეცხლები მწველია, შერიგების მოქმედ არ რისა,
ით გაბედე, ვითა მოდი, ვით ქქმენ ნასვა ჩვენი სრისა,
კადიგარტე მკერდ ფსახიაჲ, ჩიქვანი ვარ ვეფხეთ გვარისა.

აფსაზი შეკრთა, შეშინდა, ყივის: უთხარით სარდალსა,
სოლოდ ვაცნობებ დადიანს ამბავსა კარესა მართალსა,
ელხად მოკვდი ერთი ვარ, ავისოჲ თქვენ წინ მე თვალსა,
და უჩარდია ვარ თქვენც მიცნობთ, ვერ დავიკვსებ მე ძალსა.

გუელსა ფიცხელსა მდბალი სიტყვა ქყოფს დამდაბლებულად,
ჩიქვანი აფსაზს უძახის, „დადექი, ნუ სარ ვებულად,
ჩასან ასრუა, ვაცნობებთ.“ ერთი წარვიდა ქებულად.

ა ანობა სარდალს „აფსაზი ელხად არს ახლოს ხლებულად.“

ეტყვის: იძახის, საწყალი, უთხარით სარდალს თქვენსაო,
უჩარდია ვარ ნაცნობი, არას წარვიღებ თქვენსაო,
მთავარს ვაცნობებ კარგს ამბავს, არ მოკისდებით თქვენსაო,
და ელხად ვარ გამოგზავნილი, გაცნობებთ ამბავს ჩვენსაო.“

რა მოისმინა სარდალ-მან, წარვიდა გამოცდილია,
წარდგა მთავარ-თან ტან-სარო ლერწამი, ედუმს სრდილია,
აცნობა უჩარდიაი ელხად მოსრულა დილია,
და ვითარ გვიბრძნებ, რა კვყოთო, აკრთობს მეგრულთა სრდილია.“

მთავარი მეუკს აცნობებს, ორნივე ბრძანებენ შებუელი,
მოვიდეს ასლავ ნუ დრტკინავს უჩარდიაო კებუელი,
ხმა იმერლებშიდ განსდება „ელხი ირისო რებუელი.“

და იტყვიან: „აქა ვით უნახოთ აფხაზი მუნი დებუელი.

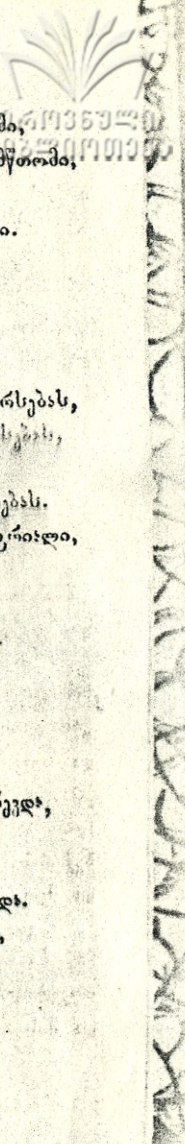
აცნობეს უჩარდიასა. „მოდი ნება გცეს მოსრულსა.

შემოვა ვარშიდ ისილავს წყობილობასა თვით სრულსა,
განკვირვებითა უცქერის გადღმის აბსეკით მოკრულსა,
და მწკვირთ დასლავთულს იმერლებს, მტერთა წარ-მცემად მოართულს.

წარდგება მეფე მთავარ-მას, იტყვის ამხაკთა მრთმელობას,
ამბობს თვის ლაშქართ ქებასა და გამარჯვების მნელობას,
ამ დროს წარბაზანი გასწყევტს მისის ნებისა მქნელობას,
და ხმა, დიდი ქუსვა და ბეგრ ლაშქართა მისცემს მშლელობასა.

ოთხის და სუთის მომკვლეელი ტყვია მეფის წინ დავარდა.
მხილველი ამის მეგობარე მეფე მკვირცხლიად აკარდა,
ელხისა საწყალსა, უმანკოს, თაკი გინაღამ წაკარდა,
და მაგრამ მეფე-მან დაიცვა მის მადლშიდ ამით შთავარდა.

ბრძანა: „აფხაზნო, გინდოდათ, მოკვალთ ჩვენ მუხთლობითა
მაგრამ დმერთმან მოგვარჩინა, რახათ ვინ ქსჯობს გულობითა,
წადი ასლავ გამეცალე, არ მოკვლავ დიდ-სულობითა,
და ბეჭირ-ბეკს უთხარ შამომხვდეს, შავით ვიქმნება ცმულობითა.“

შავი ხლხა მოითხოვს ბრძოლებს, ვით ფარსელი ღოძი
ბრძანებს: „იპონო, დღეს ვსტადლოთ, ხმალი ჩვენი სისხლითა მშობლი,
აფსანო მისივე გაქვს, შიშით განვალ ძროღით მძრომი,
და მეფე თუთრსუდა აღმხედრდა მამაცი და კეთილნი მწერომი.

ჟარი იპროთ: წარვიდა და მეფე წინა მძლომელი,
დადიანს უგვირს, იფიქრს, გამეჭვს მეფე მწერო-მელი,
ჟარი დაწყო, ვითა ჭხამს, ლურჯსუდა იქმნა მჭდომელი,
და რათა აღმოსვოს აფსანნი დაჭყოს რიფშიდ მძრომელი.

70 რა დაწყობილ-ყო მებრძოლნი ჭიხოსოვს მერმე ზესთ არსებას,
„მიილე მსხვერპლად მტერის კვოს, მეგრულთ სუ უსწომ არსებას,
დატვიტვე ჭრისტიანნი, სიღოცლელ ჩვენი არსებას,
და თათარს ნუ მისცემ, ძლიერო, ჩუგდიდის ცაცხულ სარებას.

შემდგომად ბრძანებს: „მიუძართოთ,“ განდებს ჟარით გრიადი,
იქმნება აღრეულობით, სიბრძნე ბეკსუდ ტრიადი,
ბეჟარო ხანსუნი, ხრიალი და მათარსებთა წრიადი,
და შეუერებანი აფსანთა, ვნახოთ მეგრულთა ბრიადი.

ეგონსო ჩვესლეს, ზენთო, ვითა სისხილად მწველიან,
კამღ-მან ჭეჭითა ღრუბელეობ მოიცვა ტუე და ველად,
იყო მახილი, ვით ბეკრა „მოჭკალ აფსანო წველია,“
და ჩიქანთა ხმალი ელვიდა, აფსანთ რანმშოგან ძლევლია,

მაშინ გვხედვიდი ფელავას, ჩერქეს რომ ხმალი დაჭკრეკდა,
ჭედი რეინისა სამოსი, მტრის სორცსა ვერ უფარეკდა,
ბანდულს რეინასა და სორცსა, ვით ღოძი კეთილი ბსარეკდა,
და მისი სიფიცლელ დამწველი, მტრის რეინას ძელსა ჭვარეკდა.

აჲ დროს ცეცსელი გამოჩნდა მარცხენით აღტყინებული,
თურმე მეფემან მამანან, მტრის უყო სურსი ჭებული,
გარს მოუარა მარცხენით, შეიქნა ბრძოლა ნთებული,
და იყო კივილი აფსანთა, შეიქმნენ ღონე კლებული.

75 მას მიუბრუნდა საჩხუბრად, ბექირ-ბეგ ბრძოლის დამკვიდრებელი, შეიქმნა სრმალითა, ისართა გმურა, კვლავ, ჩესა წარმოტეხი, გვდება იმერი, ჩერქეზი, აფაქიმეცა მტერთ მესი, და სიმხნისა ბედიან და სუემან ენასოთ, ვინა ჭყოს გამტეხი.

ჩერქეზი იმერს უსდება, დგება, ყარასისა უძახის, ერთმანერთისა არევით გამოდის სმია ვაგლასის, ფრინველნი ისარნი ტყვიანი „მოკალი“ სმია ჯაგასის, და ისმის იქიდგან იმერთა საშინელება ტრახასის.

ტყდება ჩაჩქანი სელენჯი და იმერულთა სმადია. ჭელეშ-ბეგ უგან იწევა, ის დედაბური მთხალა, ჭრატია მისჭრის სრმალითა, წაუსდა თოფის ფალას, და ბექირ-ბეგ მარჯვნით იწევა, მარცხნით არა აქეს ძალია,

მეფე თვით იბრძვის, მტერთ მისჭრის, უძახის წითელს მოსილს ბექირ-ბეგს კარგსა მამაცსა ლერწამისა-მებრ მოზდილსა,

„შამომიცადე ჭახუგო, სრმალი გაჩვენო მოცდილსა“, და მკრამ შორს იბრძვის, არ ესმის, გავს დონე ძალა მოხდილს

დადიანი მარდად მჭნევი მოეწია ერთს ჩერქესსა, სრმალი რომ ჭკრა, ღმერთსა ვჭფიცავ, იმერლებმა ასრე აქეს, „არ გვინასავს უგუოესი“, ჭება, უთხრეს, ლომებრ აქეს, და მთავრის ჭებით იმერლებმა მეგრელები კაშმაგეს.

76 აირივნენ აფხაზები, ძალა არ ჭქონდათ მეტია, აღარ ვასსეგებ ჭელეშ-ბეგს, წურაბ და ლეკანს მეტია, ბექირ-ბეგ ბრძოლით იწევა, ვით კეფსვი სისხლის მსკრეტია, და მეფე იძახის: „ვა მავას“ მტერთა გაჭტევის მსკრეტია.

კვლავ დაუდგან, გაიჭტენ, მიბრძოლეს, ვითა თხანია, მოქეხნი ფიცხი წამოწედა, არ ეყოფინო სხნია, მოკვლიდა, ჩესდა, სალთვიდა, უჭკრეტს იმერთა სხნია, და მის ნაკრავს ვერ გარდურნა, აფხაზი თავი ფხანია.

ესრეთ დაფინტეს, დასოცეს, ზოგი ენგურსა გაცურებენ, კალდამსა იმერნი აწი სისხლითა სკრილსა იურევენ, მაგრამ აფსაზნი მიკრულნი, მწუნსარეს ცრემლსა იწურევენ, და კერე მეგრულნი ბამლაყუს და მტრის ნახადსა ისურევენ.

აწი შამოსკდა მეფეი დადიანს გამარჯვებულსა, პირსა ჭკოცნიან ერთმანერთს, კვანებ არ გვანან ვებულსა, უჭებენ ერთი მეორეს სმალსა სისხლითა ლებულსა, და სარობენ სიძე ცოლის ძმა, ხედვენ რა მტერსა ვებულსა.

დადიანი მადლობს მეფეს, შთამომავლობით მერძნობელი, დაბრუნდებიან ორივე, გამარჯვებისა მცნობელი, წყაროს პირს ჩამოსდებიან ქვლეშ-ბეგისა მემობელი, აჭებდენ წითლით მოსილსა, მეფე რომ იყო მსმობელი.

შემოკრებიან იმერნი და მათთან მეგრელებია, მეგრელები მეფეს ულოცევენ, დადიანს იმერლებია, კალთა, სელები და მეგრედი სისხლით აქვსთ გასკრილვებია და ზოგს თავი მოაქვს, ზოგს ფეხსა, საზარლად დაჭრილებია.

ჩიქვანნი და ფალავანი საზბაზნთ მოართმევიდანი, იძახადიან, ხაბარდას, შილინგით გარს მოსდევდიან, მით ბურთის მოთამაშენს მტერთა თავის მოაკვებდიან, და დაჭრილობითა სავსენი, ბატონთა ულოცევიდანი.

არ დაჩინებია არც ერთი, რომ არ ექმნას სასულია, თავადნი და აზნაურნი, არცა კარვისა მცველია, უოკელს კაცს ჭუავდა ორ ორი აფსაზი, ჭკუთ თსელია; და ესრეთ გარდაწყდა რუსს ბრძოლა, სასტიკი, ცეცხლები მწველია.

რა ესრეთ მტერნი მეგრელთა შეიქნენ სისხლით დამბადნი, მთავარძინს სთსოკა მეფესა წარვიდენ სუედიდს მამუროდნი, საზარლად ბეგსედ ბტორდენ ღმობიერებით მავადნი, და რომ ნახეს მტერნი და თვისნი დაჭრილ-დაყრილნი მრავალნი.

მოკიდნენ ზუგდიდს მამანნი, მტერთა განმზნევი სრულებით,
სამღვდელო წესნი შემოსუდენ, სამღრთო სამოსთა რთულებით,
ღმერთსა მადლობა შესწირეს, აშუენეს ხატნი მკულებით,
და გლასა, ქვრივნი აღაესეს, მოწუალებისა ქმნულებით.

90 დაინა ორკვირას იქ მეფე მტერთა ყოველთა მკმერადი,
ღსინობდა, მსიარულება შექცევოდა მღერადი,
კითარ ღსინობდა ნუ მეითსავთ, რუსთაველები უნდა მწერადი,
ვინათჳს მსოლოდ მას ეპურა კალამი სულის მბურადი.

შემდგომ ღსინისა დადიანს უთსრა იმერთა მძლომელმან,
„გარდავისადე სრესილის ნსუბის გარდასდის მდომელმან,
კიდისნი კარკაჲს მკ წყუტაჲს სსკმოდ იტის ყოველმან,
და აწი გამიშვი იმურეთს ჩემი გულისა მცნობეფსანი.

მეფეო, ნება მოსკლისა სტუმრის არს, უნდა იცოდეს,
მაგრამ მასპინძელს თუ არა სურს ტყულა წასკლას ითსოკდეს,
მე მასპინძელსა არ მიეყარს, სტუმარი წასკლას იტყოდეს,
და ამისთვის სტუმრის რიგია მასპინძელს ნებას იქმოდეს.

ღიმილით ეტყვის. გამიშვი, დღეს მივიდეო წერილი?
შექცეა, ღსინი გვეყოფა, მტერნი შენიც არს გმერადი,
შენი დაცა შეიბრალე უჩემობით არს შთენილი,
და არ დამაკავო აწი გთხოვ, არ მეო მე მისგან თმენილი.

ეტყვის „მეფეო, წაბრძანდი, გმოჩილე, ვითა მშობელსა,
მამცლსა, გმირსა, მდაბალსა, მეგრულთ კეთილის მეოფელსა,
საჩუქრად ჩემს გულს შეგწირავ ოდიშის კარგის მდომელსა,
და მასთინ ასს ყრმასა მორთულსა, თუთრსა ცხენზედა მუდომელსა.“

95 „მეფეო, უთსრა, კეთილი საჩუქრით არ გარდასდების,
მაგრამ შეგრულთა გრძობანი დღეს მეგლად აღიმართების,
ეტყვიან ძეთა ძის ძეთა, სამაგალითოდ იდეების,
და არ განისრწნების არ ოდეს, უმეტეს განიდიდების.“

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
მინისტრო

მერმე იმერთა ჯარს ეტყვის „თქვენგან ნაქმარი ბვირია, მე ვერ გარდავინდი საჩუქრად, მაგრამ ეს არის მცირია, ასი ტაიჭი გასმულია არაფრის არა მჭირია, და ათასი სარი და ზროსა მიიღეთ, დღეს ვარ მწირია.“

„ვიინადგან, ძმანო, მთის სალხთა არ მომიტეს მოსკუნებაი, გაუჭუნტე უოკლი დიდება, მეგრულთ რომ მივცე შუებაი, მქონდა მრავალი ურიცხუაი, არ ვარცა თაჲის ქებაი, და არ დარჩა ოქრო, არც კეტსლი, არ მწამოთ ბუნწად გებაი.“

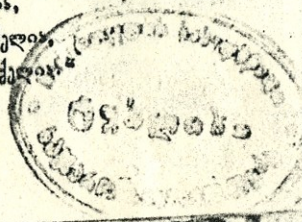
შეუე ეტყვის: „დადიანო, ჩვენ მეზობლობით ვართ ერთად, ვითარ არ ვიცით ამბავნი, მეგრულნი თუ ვით მყოფობენ, იმერნი საჩუქრისათჲის დადიანს ჩითი საქმიანებს, და ჩნუ კატისს მერქმავად, ჩნუ ეტყვი, ვითარ უსმობენ.“

„რა საჭიროა ბევრი თქმა მეგობრობაი შენი მთნავს, ძმისა იმერთა დედოფლის, რომელი ჩემთვის მთვარეს ჭკავს, მაგრამ ხალ დილით გამიშვი, შეუე გთხოვ შენ ჩემ ნათესავს, და თუ კიდევ მტერი მოგივა, იმერნი მეგრულთ დაიცავს.“

„იმ დღეს შეეჭნენ, ილხინეს, ვითა იმერთა გუარია, მეორეს დღეს აღმსუდრდნენ, დადიანიცა მძღვარია, წარვიდენ გმირნი მამაცნი, ნასეს გოლხილის არია, და მოა, ვაკე, სენი უურძნითა და მოსავლითა მყარია.“

ესრეთ რა ნასეს გოლხიდა სამოთხებრ უკავილებული, ოქროს ცხვარისა ნამყოფი, სიტურთით განშუენებული, მიმტაცებული გულისა, ბუნებით წარმოებული, და უთსრეს შეუესა საზარო, ძველთაგან გამოღებული.

ეტყვიან: „მთუეო, ისა ჭსჯობს თქვენ ტქონდესთ. მეგრულია, ცისაგან აღმოჩნეული, საკვირულების მრთმულია, მშუენიერების წაღვოტი, გრძნობათა განმცხრომელი, და რა საჭიროა თქვენს მეტი ბატონობისა მთქვლია.“

დადინს ესმა ესე, ჰსთჳა: „უბედურება მჩქეფარებს, თუძცა ვარსკვლავებრ მეფისა გული ღვთის სელთა მღებარებს, მკრამ ძე არის ადამის, შედლომის, სისხლით მკებარებს, და იქმნება შესტეს, ვით გაცი, რა სამეგრელო მქებარებს.

104. ამისთვის რა გამობრუნდა, ჩრდილოის ტანტსა მიჳმართა, ორ-თავიანსა არწივსა ბრჭყელს შინა თავი მიართვა. მან თვისის უხუეურობით ფრთა იგორდიჳ მისა გამართა, და ესრეთ დასრულდა ამბავი, რუსმან კეთილი დატკმართა.

განმარტება რომელთამე სატყუათა.

რ უხი, არს ცახე მახლობელ ზუგდიდისა ენგურის მდინარის ჰირსედ. ხ რკსილი, არის ქუთაისის ქალაქის მახლობლად, აქ იქმნა დიდი ბრძოლა; ფაშა მრავალს რიცხვედის მხედრობით მოადგა დიდს მეფე სოლომონს, მან შეიწია თვისი ცოლის ძმა, სამეგრელოს მთავარი, დადინი კაცი და გააქცია ფაშა; ფრიად სახელი ჰქმნეს ბრძოლასა მას შინა მეგრელთა, თვით ფაშის შვილი დატყერილი მოართვეს მეფესა. შემდგომ ამა ბრძოლისა განთჳა სახელი დიდისა მეფე სოლომონისა და დამტკიცდა ძლიერება მისი უმეტეს ჰირველისა იმერეთსა შინა.

ოქროს მატელოსანი ცხკარი, ყუელამ იცის, რომ კოლხიდაში იყო.

წახხური, წვალი ჩამოუდის სალხინოდ წოდებულს სასახლეს მეგრელების სამთავროს; ამინ იცის კალმასი ნაქები, ვითარცა გემოთი ეგრეთცა სიდიდითაც სრული, რომელსა დამტკიცებს ქვემოთ მისსა სუნებული შიარი სოლომონ მდივნისა.

წანსურის კაღმასს საკვირველს ტახაკუნდ დება შვენრდა,
 მარჯვნიო შეძველსა სუფთასა სიყვითლე გარდაფენობა,
 მწყაზარს, სივრძესა მშენიერს, სიმსუქნის ზეთი სდენობა,
 და გემო ტურფისა საცვათერო ზარმაცს ღაშხიას ჰსწვენობა,
 ღაშხიანი, არიან პირველნი მეთევზენი მეგრელიის მთავრისა.

გვალა, მეგრულად შიას.

ენგური, არს დიდი მდინარე, განყოფილი რდიშისა სამურზა-
 უანოსაგან, რდესცა ბრძოლა ესე იყო სამურზაყენელთა უღალატეს
 მეგრელიის მთავარსა და შეუერთდენ მტერთა.

კათარისა, სიმღერა არს აფსაზობა.

გვალა, არის მდინარე მეგრელიის გარსი.

მარანი, სოფელი, მდებარე იქ, სადაც რიონი და ცხენისწყალი
 შეიერთება.

ტახტყედი, ახლაც არის ტახტი ზეგდიდს ტახტყის ქვეშე მარ,
 მარიალოსი მდგომარე სამსა სვეტსა ზედა, არა ვრაცხ მე ნამეტნავად,
 რათა მოუთხრა მეოთხველსა მშენიერი გამოქანდაკებულობა ტახტისა
 ამის და ამისი გარემოება, ვითარ მომითხრ მოსუცებულმან და ვითა
 მანობა მე მოთხრობა მან, ძველთა მეგრელიის შინა-კაცთამან ტახ-
 ტი ესე, დიდად წოდებულისა ლეონ დადიანისგან კონსტანტინეზო-
 ლიდგან მოტანილი არის. ჩვეულება იყო, რდესცა მეგრელინი გაი-
 მარჯვებდენ მტერთა ზედა წინა-მძღომელობითა მათის მთავრისა,
 მეორეს დღეს წინა ტახტისა მის მიტროპოლიტი მეგრელიისა ში-
 რაკელის აღაგულენდა ღეთისადმი დანჯისათვის მეგრულთა. მთავარი მეგვა-
 რებით მდგომარე ამა ტახტსა ზედა შემდგომად ლოცვისა ღეინოსა
 რჯალეშისა მოაღებინებდა (რომელი შერაცხილ არს მეგრელიასა შინა
 საკვირველ ღეინობა) და მეგრელიის მთავარი თვისისა გვართი დამ-
 სხმელი სულთა თვისითა, რქორს სტაქანისა ზედა აჭებდიან მათ, ვინ-
 ცხ სასულეკანად იბრძოდინ მტერთა ზედა და სადღეობისა მათ-
 სა ისმეკდიან საჯაროდ ჟილდოისა, მბრძებელნი მათდა; კვალად რდე-

საცა საქმე დიდი გამოსაცხადებელიყო საღსთადმი, მთავარი მეგრულიისა თვით გამოუცხადებდა მათ, აღსრული ამა ტახტისა ზედა. ტახტი ესე საღთოდ შერაცხილიყო მეგრულთაგან და ჩუულებაცა ესე მოქმედებდა ვიდრე გარდაცვალებამდე დადიანისა კაცისა, გარნა შემდგომად ამა მთავრისასა იქმნა განსუთქილება შინაგანი მეგრულიასა და ზედა დაცემა შეკავშირეთა მას ზედა და ამისთვის ჩუულებითა პატივცემული ტახტი ესე დაობლდა და აწ თავგანშეკნებული დიდნი შტონი ზუგდიდის ცაცხვისანი იცკენ. ამა ტახტისათვის თქვა ძემან მთავრისა დადიანისა კაცისამან მანუჩარ ესე ჭკემორე წერილი 1828 წელსა.

ამა ტახტზედა მე მასსოგს მთავარი ოდეს იშუებდა,
იგორდიოდ ჩვენსა მორთულხი გოლხიდის ერნი მუნ გებდა,
მიტროპოლიტი ჭკარითა ჩვენთან შემოქმედს აქებდა,
და უოკელნი მტურნი გამგონე ჩვენს სისარულსა ვაებდა.

რ ი ე კ, ეწოდება რუნის მახლობელ დიდს სახადირო ტყესა.

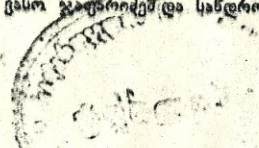
სარალო ბეგი, მეგრულად საბრალო ბეგი ველსა ჭქვიან; სახელად მისცემია ზუგდიდელის მშუენიერს გოგოსაგან, ვითა მოკვითსრობს ჭკემორე წერილი შაირი განსკენებულის ნიგო დადიანის შირველისა.

ერდოს სათხარად ზუგდიდის თვალშავი მიდის ნარნარი,
მწკანესა ჭკრეტას დაუწეებს სისხლით რომ არის დამკნარი,
ნასაკს ჭაბუკთა დაჭრილთა, ჭმუნვით იქმნება დამდნარი,
და სარალო ბეგს უწოდებს, რომლისა სახელი დღეს არის.

სამი ზარბაზანი ეშოუნათ მტრისა ამა ხსენებულთა თავადთა, ორი მათგანი მუთისათვის ეჩუქებინა მთავარსა; სოლო ერთი მშუენიერი ჩამოსხმული ახლაც ძეგს წინაშე ზუგდიდის სამთავროს ზალატისა.

ამ წიგნაკისა დაიბეჭდა 3400 ცალი, აქედამ გაიყიდება მხოლოდ 400 ცალი. დახმარება მომცეს ვასო გაუფრთხმელა საწარმო იოსების ძე ბერულაშვილმა.

[E-40]

170

პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

K 225.489/3 0